

Costel Vasilescu

ANII DE GLORIE AI MUZICII LĂUTĂREȘTI

E I K O N

București, 2015

Introducere

Trăim în anii în care adevărata muzică lăutărească este deteriorată și combinată cu multe influențe străine: bulgare, iugoslave și chiar turcești. Stilul lăutăresc adevărat a pierit total și chiar s-a devalorizat. Mie îmi pare bine că am ocazia ca prin această carte să povestesc despre această muzică și despre mulți instrumentiști și soliști vocali de o mare valoare, care au interpretat această muzică. Încă se mai găsește, pe ici pe colo, câte un disc cu soliștii vocali care au cântat adevărata muzică lăutărească. Vreau să arăt tineretului de azi cum a fost muzica lăutărească autentică. Nu vreau să vorbesc de unele formații și chiar soliști vocali care s-au afirmat după revoluție, ca și cântăreți de muzică lăutărească, ei, de fapt, cântând mai mult folclor. Între anii 1950-2000 a fost perioada de glorie a muzicii lăutărești, dar în tot acest timp nu a fost niciun muzicolog sau impresar care să se intereseze de muzica aceasta, care s-a evidențiat prin multe piese valoroase cu texte foarte frumoase, ca de exemplu: „Blestemat să fii de stele”, „Tot am zis mă duc, mă duc”, „Niculae Niculăiță”, „Măr domnesc”, „Pe drumul mănăstiresc” etc. Aceste melodii sunt adevărate capodopere ale muzicii lăutărești. Astăzi nu prea mai știe nimeni să le cânte. În perioada comunistă, nu se interesa nimeni dintre cei competenți de acest gen de muzică, din cauza cenzurii, de aceea nu se poate vorbi de promovare sau de spectacole, pe atunci. Abia după anii '80 au început impresarii să se intereseze de anumiți cântăreți cu faimă, precum Romica Puceanu sau Gabi Luncă, deoarece aceștia atrăgeau atenția.

În această carte nu numai că voi povesti multe lucruri adevărate, dar voi destăinui și anumite secrete ale muzicii lăutărești. De asemenea, voi scrie și despre mulți instrumentiști și soliști vocali de certă valoare, pe care mulți dintre dumneavoastră i-ați cunoscut.

Fiind invitat acum câțiva ani la o prezentare a unui disc al Panseluței Feraru, în care cântam și eu, m-am întâlnit cu un domn profesor de cor de la Conservator și mi-a spus: „Domnule

Costel, v-am văzut de multe ori alături de Maestrul Toni Iordache la televizor și mi-a plăcut foarte mult de dumneavoastră! Eu cred că ar fi bine ca dumneavoastră să scrieți o carte despre Muzica Lăutărească și despre muzicanții care au interpretat-o, căci dumneavoastră ați cântat mulți ani cu ei. Este păcat ca tineretul de astăzi să nu știe nimic despre acest gen de muzică.”. Astfel mi-a venit acest imbold de a scrie o carte.

Poate că nu eram așa decis să scriu, dar participând la „Festivalul de Muzică Lăutărească Zavaidoc” de la Pitești, alături de Panseluța Feraru și văzând că nu se cântă lăutărește, ci numai folclor românesc, m-am supărat, iar din acel moment am început să scriu această carte. Zavaidoc a fost într-adevăr un cântăreț foarte bun la vremea lui, însă el nu a cântat muzică lăutărească. El a cântat folclor, tango-uri și romanețe, acestea aparținând genului orășenesc, de aceea îmi pare rău că acestui festival i s-a pus numele de Zavaidoc. Lăutarii care au cântat adevărata muzică lăutărească nu sunt nici măcar pomeniți, darămite să se cânte piesele lor... Așa că tineretul de astăzi, care nu a auzit adevărata muzică lăutărească și a ascultat „Festivalul Zavaidoc”, este într-o totală eroare.

A trebuit să vină alți impresari din alte țări pentru a promova muzica lăutărească romă deoarece această muzică are sensibilitatea ei și nu poate fi interpretată de oricine. Astfel de muzică se cântă mai mult pe la nunțile lăutarilor, de unde i se trage și numele. Când un lăutar făcea o nuntă, un botez sau un chef, angaja cei mai buni lăutari, asemeni unui cizmar care își face pentru el un pantof mai bun. Nu am auzit de vreun muzicolog care să se intereseze de muzica aceasta sau de interpretii acesteia.

În anul 1990, la Viena, s-a dat un mare spectacol la Operă, cu mari artiști ai lumii. De la Placido Domingo, Ileana Cotrubaș, Gheorghe Zamfir și alții, printre care și Formația „Gipsy Star” condusă de Maestrul Johnny Răducanu. Cântând pe Scena Operei din Viena, am avut un așa de mare succes, încât am revenit pe această pe scenă de trei ori. Acest spectacol a fost televizat în direct și în România. A doua zi, venind în țară, în loc să fim laudați pentru succesul avut, ziarele ne-au criticat că am cântat muzică de „mahala”. De asemenea, au spus despre Maestrul Johnny Răducanu că ar colabora cu o formație de „mahala”. Atunci mi-am dat seama că sistemul românesc a rămas același ca în perioada comunistă, când muzica lăutărească era cenzurată pe

la restaurante. Dacă te angajai la un restaurant, trebuia să prezinți un repertoriu aprobat de Uniunea Compozitorilor și nu trebuia să apară vreo piesă lăutărească sau internațională.

Noroc mare de la Dumnezeu că s-a găsit un mare fan, cunoscător al muzicii lăutărești, după anii 1990, un om de afaceri numit Dan Brânzea, de la Galați. Iubind foarte mult muzica lăutărească, acesta s-a interesat de fiecare lăutar în parte. A colaborat cu „Electrecord”, având în arhivă multe imprimări cu diverși lăutari din trecut. De asemenea, a reușit să mai salveze unele piese valoroase, numindu-le: „comori ale muzicii lăutărești”. Fiind prima dată invitat să cânt la o petrecere organizată de dânsul și coborând în crama de la restaurantul său, am rămas surprins căci avea pe toți pereții din cramă fotografii ale tuturor lăutarilor celebri de ieri și de azi. Și în prezent, domnul Dan se ocupă de muzica lăutărească. L-am văzut la televizor, în cadrul unei emisiuni pe TVR3, spunând într-un interviu că are în program realizarea unor CD-uri cu Constantin Eftimiu și cu Bob Stănescu.

Etnomuzicologul Speranța Rădulescu vorbește despre standardizarea comunistă ca motiv de degradare a muzicii lăutărești, în general, și, implicit, și a celei interpretate de Romica Puceanu înainte de 1989. „Majoritatea lăutarilor orășenești foarte buni erau cooptați în ansamblurile folclorice. Au fost deformați în gândirea lor muzicală, au început să interpreteze piese standard. Piesele lăutărești nu erau standard. Erau, în bună măsură, libere. Absența libertății personale din regimul comunist s-a răsfrânt și asupra muzicii lor. Din momentul în care pentru o leafă cântau muzică standardizată, lăutarii au devenit incapabili să mai cânte ceva viu, spontan și improvizat. E o diferență mare în raport calitativ între cele două genuri muzicale. Muzica lăutărească este liberă, improvizată, iar cea folclorizată este standardizată, mecanică. Această degradare a survenit destul de repede. Ca urmare a acestui fenomen, lăutarii s-au împușinat din ce în ce mai mult. Înainte erau foarte mulți. În acest moment nu mai există muzică lăutărească în forma ei „clasică”, cea de la începutul secolului XX. Există, în schimb, un gen de muzică interpretat de cei mai tineri, groasă, gălăgioasă, cu improvizatii dense, atât de compacte, încât își anulează reciproc efectele. Toate acestea ne dezvăluie modul în care degradarea din faza finală a regimului comunist a tras cu ea și muzică, și tot. Dincolo de aceste neajunsuri, rămân înregistrările din anii '60-'70, dar și acestea există în număr foarte mic.

Făcând referire la aprecierea doamnei muzicolog Speranța Rădulescu, cercetător în cadrul Muzeului Țăranului Român, cu privire la marea lăutăreasă Romica Puceanu, consider că această apreciere este eronată. Doamna Speranța spunea că Romica venea la înregistrări cu sticla de whisky și bea pe tot parcursul repetițiilor, nimic mai fals. Eu, cântând cu ea pe la nunți și înregistrări, am cunoscut-o foarte bine. Romica nu era o băutoare înrăită. De asemenea, în acel timp nu se găsea whisky pe la noi, a apărut doar prin anii '70 și se vindea doar pe valută la shopuri. Mai grav este faptul că aceeași doamnă a spus că în anii '80 vocea Romicăi era dusă și imprimările de la Electrecord pe care le avea făcute erau de o calitate proastă, sunetul fiind înfundat și degradat, ceea ce nu e adevărat. În anii '80, Romica abia începuse să cânte pe la restaurante și spectacole și era în plină forță.

Spre deosebire de doamna muzicolog Rădulescu, care totuși a apreciat-o pe Romica Puceanu ca pe o mare cântăreață, tot în ediția de colecție a Jurnalului Național din data de 27 martie 2007 dl. Gheorghe Verman, reputat om de radio care a avut șansa să o cunoască bine pe Romica Puceanu, spunea în felul următor despre ea și, în general, despre muzica lăutărească: „Romica a dat strălucire, a șlefuit și a început să interpreteze într-o notă absolut proprie. Romica m-a fermecat cu un anume stil al ei. Când cânta, uita de ce este în jurul ei. Era numai ea și vocea ei, iar vocea ei era și în inimă și în instrument în același timp. Parcă trecea în altă lume și improviza ca interpreții de muzică jazz. Se face confuzia, foarte des întâlnită astăzi, că această muzică nu este o muzică folclorică originală, ci este o muzică țigănească. Această muzică era cântată în emisiunile de revelion undeva pe la 4 dimineața și în emisiunile de varietăți. Asta de ce? Pentru că pe la petreceri se vrea ritm, iar cântecele cântate de lăutari sunt mai cu seamă balade foarte lungi, de istorie. Astăzi nu mai avem lăutari de calitate și de nivelul acestor oameni.”

Din păcate, înregistrările sunt în număr destul de mic. Verman își amintește de Romica, atunci când a vorbit la TV și a spus că ar vrea să înregistreze. Atunci i s-a spus: „Lasă, că avem timp.” Acești interpreți sunt cartea noastră de vizită. Înregistrările lor ar trebui să fie în fonoteca de aur, mai ales acum când noi am intrat în U. E. și când este o ofensivă a muzicii de proastă calitate. Acest lucru ar fi exact ca un vin de viață lungă. Ar fi exact modelul pe care să îl oferi noii generații. Nimeni nu dă atenție acestor chestiuni. S-a încercat readucerea în memoria publicului

prin remixuri, însă vechii interpreți, spune Verman, sunt cei de colecție. Oricine ar asculta, în orice colț al lumii, un disc de muzică lăutărească cu Romica, ar avea sentimentul valorii. Mai mulți interpreți de muzică lăutărească au fost valoroși și foarte talentați. După ei nu a venit nimeni să încerce să-i imite pentru că nu ar reuși. Lăutarii cântă deosebit.. Nimeni după ei nu a încercat să facă ce au realizat ei. Ți trebuie talent cu caru'. N-a existat nici interes comercial. Domnul Gheorghe Verman a spus că „dacă cineva m-ar întreba în ce capitol aș încadra muzica lăutărească autentică, aș răspunde că la muzica cultă. Ea este o muzică adevărată, din care s-a dezvoltat muzica de mai târziu.” În opinia mea, acest domn Gheorghe Verman este un adevărat om, pus la locul potrivit, cunoscând bine tainele muzicii. Țsta e adevăratul secret al muzicii lăutărești autentice.

Tot ce am scris în această carte este 100% adevărat și în proporție de 60-70% demonstrat prin fotografii. Eu nu sunt muzicolog sau critic muzical, ci doar un simplu lăutar cu activitate de peste cincizeci de ani (1955-2010), perioadă în care am colaborat cu cei mai celebri lăutari. Ceea ce am scris este, în opinia mea, adevărat.

Costel Vasilescu

M-am născut într-o familie de muzicanți suflători, ce emigraseră din Vrancea, mai precis, din orașul Râmnicu Sărat, unde tata se născuse și fusese copil de trupă, în armată, cântând la trompetă. De asemenea, taică-su și cei doi frați ai lui cântau la instrumente de suflat. Aceștia au venit la București, deoarece aici își găseau mai ușor de cântat decât în Vrancea, și s-au instalat definitiv aici cu toată familia. În anul 1937, tata a cunoscut-o pe mama, care, la rândul ei, venise la București cu familia din satul Turbați, de lângă Snagov, și s-au căsătorit. În 1940 a început războiul, tata a fost încorporat și a plecat pe front, iar mama m-a născut la Spitalul Brâncovenesc din București. La naștere, doamna doctor de la spital a întrebat-o pe mama: „Cum îi puneți numele copilului?” Mama i-a răspuns: „Nu au venit nașii ca să-mi spună cum trebuie să îi punem numele...”. Atunci doamna doctor a replicat: „Dar pe tatăl copilului cum îl cheamă?” Mama a răspuns: „Vasilescu Virgil” Atunci doamna doctor n-a mai zis nimic, s-a dus și a făcut biletul de naștere pe numele lui tata. La biserică, când m-au botezat, mi-au spus Costel. În perioada 1940-1944 tata, mai venea câte o lună pe acasă, după aceea pleca din nou pe front. În acest timp mama mi-a mai născut un frate, la doi ani distanță, pe nume Grigore. După terminarea războiului, tata a venit acasă și a început să cânte la nunți, botezuri, baluri și chiar înmormântări. Cânta cu frații lui și cu taică-su, așa că familia noastră a început să se descurce cu greutatea. Țin bine minte că prin anii 1946-1947 a venit un mare val de foamete și viața devenise un coșmar pentru toată lumea. Mamei i-a venit o idee de a face în curte un cuptor de cărămidă pentru a coace pâine. Am avut în casă doi saci de făină de la nunțile pe la care tata cântase. El când angaja un bal sau o nuntă pe la țară, pe lângă banii pe care îi cerea, mai cerea și un sac de făină sau de mălai. Așa că mama s-a apucat să facă pâine și să vândă pentru a putea să cumpere de la piață diverse alimente. În acești ani locuiam pe strada Coțofeni o stradă adiacentă străzii Teiul Doamnei. În cartierul ăsta locuiau mulți romi, pe nume boldeni, aceștia ocupându-se în majoritate

cu zidăria. Soțiile lor erau florărese. Unii dintre ei mai făceau și negustorii. Chiar lângă casa noastră locuia o familie de boldeni foarte bogată. Soția vindea flori în en-gros iar soțul tăia porci și scotea afară la stradă o masă, pentru a vinde carnea. Prin anii 1948 tata începuse să se descurce mai bine. Țin bine minte că în capul străzii era un iaurgiu, care făcea un iaurt extraordinar de bun în niște vase rotunde, mari, din lut și noi cumpăram mereu de la el. Vis-à-vis era un aprozar cu toate bunătățile, mama putând cumpăra orice pe datorie de acolo. La intrarea pe Teiul Doamnei, pe stânga, era o brutărie care se chema „Garabet”. Mama mă trimetea mereu să cumpăr pâine de la „Garabet” – făceau o pâine excepțională. Tot pe Teiul Doamnei, colț cu strada Mașina de Pâine, era un restaurant care se numea „Dima”. Acolo cântau cei mai buni lăutari din timpul acela, în frunte cu Hopa Mitică, Panait Armonistu’ (care era simbolul boldenilor), violonistul Fane Vișan și țambalistul Mitică Ciuciu. Eu, având 8 ani, nu-mi dădeam seama cine cânta, dar îi vedeam cântând și îi ascultam cu plăcere.

Părinții mei m-au dat la școală de la 8 ani. Tata tot îmi spunea că o să-mi cumpere un clarinet, ca să învăț să cânt și eu, dar pe atunci se găseau greu profesori. Tata nu știa să mă învețe la clarinet, căci el cânta cu trompeta. Fratele tatălui meu bătea la tobe, iar eu văzându-l, încercam să bat și eu la tobe fără să mă vadă cineva. Într-o zi, tata m-a auzit. Văzând cum bat la tobe, a fost surprins, așa că de sărbătoricând a mers cu colindul pe la toți patronii de restaurante și magazine, cum era obiceiul, m-a luat și pe mine cu toba mică. Lumea când mă vedea așa de mic că bat la tobe, îmi umplea buzunarele cu bani. De atunci, tata, văzând că am succes, mă lua pe la nunți, botezuri, chiar și pe la înmormântări. Țin minte că școala era pe lângă strada Rondul Bisericii. Când plecam de la școală acasă, de multe ori, venea mama și mă lua și venind pe Teiul Doamnei spre casă, treceam pe lângă o simigerie care avea toate bunătățile. Mama îmi lua diferite prăjituri. Lângă simigerie era un restaurant care se numea „Nae Boldeanu” după numele patronului. Acolo erau mereu chefuri și lăutari.

Prin anii 1949, tata strânsese bani să cumpere un loc de casă prin cartierul Ghica Tei, unde părinții lui și un frate își făcuseră deja casă, căci în acel moment stăteam cu chirie. Așa că tata a cumpărat un loc de casă, a chemat niște zidari și ne-a făcut o casă de cărămidă, unde ne-am mutat. Deja se mai născuse o fată și eram trei copii la părinți. Mama m-a înscris la școala „Palatul Ghica” care era departe de casă, aproape un kilometru și jumătate.